

BUDÚCNOŠŤ MEDENÉHO HÁMRA

Správa aktivít Spolky
pri kontakte s verejnosťou

Spolka

BUDÚCNOSŤ MEDENÉHO HÁMRA

Správa aktivít Spolky
pri kontakte s verejnosťou

November 2021

Ďakujeme všetkým zapojeným obyvateľom a obyvateľkám za pomoc a ochotu pri zisťovaní.

Za Spolku sa na návrhu, tvorbe aktivít a analýze podieľali:

Lýdia Grešáková, Viktória Mravčáková,
Katarína Onderková, Zuzana Révészová,
Zuzana Tabáčková, Michal Sládek

Za konzultácie obsahu ďakujeme:

Lívia Gažová, Juraj Havlík, Iveta Niňajová a pracovnej skupine

Layout a sadzba:

Spolka – Katarína Onderková, Viktória Mravčáková

Editorka:

Lýdia Grešáková

*Použité fotografie sú z archívu Spolky ak nie je uvedené inak.
Všetky citácie pochádzajú z dotazníkového prieskumu.*

<https://spolka.cc/sk/medeny-hamor>

MESTO BANSKÁ BYSTRICA
REALIZOVANÉ S FINANČNOU PODPOROU

Spolka

Príbeh Medeného hámra

V severnej časti Banskej Bystrice leží nevýrazný zhluk priemyselných budov. Nachádza sa rovno pod štvorprúdovkou mestského okruhu, neďaleko od centra mesta. Meno Medený hámor pripomína ulica, ktorá ho lemuje z druhej strany. Nájdete tu autoservis, fitness centrum, či obchod so spojovacím materiálom. Nič, čo by pripomínalo päť storočí nepretržitej metalurgickej výroby.

Zdroj: archív OZ ZA! Medený hámor.

Na tomto mieste vznikol na prelome stredoveku a novoveku mimoriadny technologický podnik na továrenské spracovanie medenej rudy. Tá sa ťažila v baniach v okolitých obciach a po prvotnej úprave zväžala do Hámra, kde sa premieňala na medené výrobky. Tie boli určené do celého, vtedy kupcom známeho sveta. Med' z okolia Banskej Bystrice sa dokonca našla vo vraku lode až v Namíbií. Tento areál sa podieľal na zisku najbohatších podnikateľov tých (a skoro aj všetkých) čias, Thurzovsko-fuggerovskej spoločnosti a na rozvoji mesta Banská Bystrica.

Čo je participácia?

Najskôr horeli ohne v hutách. Voda krútila kolesami a udierali kladivá, neskôr elektrolýza rafinovala z rudy čistú meď. Vždy sa tu využívali mimoriadne a pokrokové technologické postupy. Po ukončení banskej činnosti a zmene spoločenského a ekonomického zriadenia, po Nežnej revolúcii, tento priestor získali a zaplnili noví podnikatelia.

O sprítomnenie významnej industriálnej minulosti tohto miesta sa už niekoľko rokov usiluje odborná verejnosť, historici, historičky aj nadšenci.

Začiatkom roku 2021 vznikla iniciatíva OZ ZA! Medený hámor a primátor Banskej Bystrice zostavil pracovnú skupinu Za záchranu Medeného hámra.

Aj vďaka tlaku občianskej a odbornej verejnosti sa podarilo presvedčiť zastupiteľstvo mesta Banská Bystrica, aby odsúhlasilo odkúpenie časti areálu. Zároveň mesto oslovilo kolektív Spolka, aby pomohla zapojiť verejnosť do premýšľania nad budúcim životom a využitím tejto výnimočnej technickej pamiatky.

Spolka mestu ponúkla tri formáty participácie verejnosti: dotazníkový prieskum, hĺbkové rozhovory a problematike Medeného hámra na mieru šitý workshop s mienkotvornými aktérkami a aktérmi miesta – plánovaciú stolovú hru.

V Spolke rozumieme v oblasti územného plánovania a mestotvorby participáciou všetky aktivity, ktoré sprostredkujú účasť verejnosti na tvorbe verejných politík. Môže ísť o účasť na tvorbe podkladov, návrhov a konečnej podoby dokumentov. Zároveň môže byť verejnosť účastná na rozhodnutiach, ktoré určujú podobu, charakter a funkciu diskutovaného územia, akým je napríklad Medený hámor. Participácia má rôzne úrovne – od jednoduchého informovania a konzultácie, cez skutočné spolurozhodovania pri okrúhlym stole či priame podieľanie sa napríklad na stavbe, až po dlhodobé udržiavanie a sprostredkovanie vedomostí. Veríme, že vytvorením priestoru pre zdieľanie predstáv a skúseností obyvateľiek a obyvateľov pri formovaní našich miest, či už odborných alebo neodborných, je možné vytvoriť udržateľné mestá pre lepší život nás všetkých.

Na Slovensku je účasť verejnosti pri (spolu)rozhodovaní o budúcej podobe miest čoraz častejšia. Dôležitosť zahŕňania rôznych ľudí do mestotvorby dnes nájdeme zakódovanú aj v základných dokumentoch Ministerstva vnútra Slovenskej republiky: “Participovať na správe vecí verejných môžu jednotlivci či mimovládne neziskové organizácie, ktoré sú vo všeobecnosti považované za rezervoár kvalifikovaných odborníkov v rôznych témach. Aktívna participácia verejnosti na správe vecí verejných zvyšuje transparentnosť politického procesu ale aj efektivitu prijatého rozhodnutia. (...) Tvorba verejných politík participatívnym spôsobom s aktívnou účasťou zainteresovaných aktérov má množstvo prínosov – vzniká lepšia politika, komplexné riešenie, zvyšuje sa legitimita rozhodnutia, buduje sa dôvera medzi zainteresovanými a vytvárajú sa kapacity pre budúcu implementáciu.”

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti.

Dostupné online: https://www.minv.sk/?ros_participacia

Zvolené formáty participácie

Dotazníkový prieskum

Dotazníkom sme zisťovali od obyvateľiek a obyvateľov, aké hodnoty pre nich Medený hámor nesie a aké využitie si predstavujú v budúcnosti. Dotazník pomáhal určiť hlavné trendy v uvažovaní o využití tejto technickej pamiatky do budúcnosti. Prebiehal online.

Hĺbkové rozhovory

Boli vedené so zástupcami a zástupkyňami odbornej verejnosti jednotlivito, aby sme získali lepší vhlad do uvažovania osobností zo samospráv, občianskej spoločnosti, či podnikateľského sektora a akademickej obce. Každý z rozhovorov trval približne hodinu. Prechádzal od otázok na osobný pohľad na historickú hodnotu Medeného hámra k súčasným predstavám o naplnení areálu, ich výhodám a nevýhodám, a nakoniec, uvažovaním nad tým kto má byť zodpovednou inštitúciou za revitalizáciu a neskôr aj samotnú prevádzku areálu.

Plánovacia stolová hra

Špecificky pre Medený hámor sme vyvinuli aj metódu kolektívneho plánovania nad pripravenou hracou doskou. K stolom sme prizvali zástupcov a zástupkyne mesta Banská Bystrica, Banskobystrického samosprávneho kraja, univerzít so sídlom v meste, kultúrnej obce, podnikateľského sektora aj občianskej spoločnosti. Na stoloch ich čakal schematický výkres areálu a tri sady plánovacích žetónov.

Prvá sada obsahovala *funkcie*, ako napríklad múzeum, reštaurácia alebo ihrisko. Hráči a hráčky po vzájomnej zhode umiestňovali žetóny funkcií do schémy mapy areálu. Vyberali vhodné funkcie a pre nich vhodný priestor.

Druhá sada znázorňovala *cieľové skupiny* – teda ľudí, ktorí priestor využívajú. Študenti, návštevníčky mesta, starší ľudia,... skupiny, ktoré sa môžu viazať na niektorú z funkcií vymenovaných vyššie.

Posledná sada žetónov popisovala *typ správy priestoru*. Mesto, nezisková organizácia, súkromná firma; v poslednom kole sa diskutovalo o tom, kto je najvhodnejšou aktérkou či aktérom pre spravovanie tej či onej funkcie, ktoré do priestoru už vložili.

Na záver všetci hráči a hráčky vyberali názov pre obnovený areál. Každá z troch pracovných skupín mala zároveň určený deň v roku (napríklad zimný pracovný deň, alebo jesenný víkend). Pre tento deň mala predstaviť scenár toho, čo by prebiehalo už vo fungujúcom areáli, ktorý počas hry vymysleli.

Cieľom využitia herných prvkov bolo, aby bola atmosféra príjemná, aby sa pri stoloch dobre komunikovalo a ľahko prinášali inovatívne riešenia.

Aj keď tento vyše dvojhodinový workshop pripomínal stolovú hru, išlo predovšetkým o nástroj ako kolektívne vytvoriť víziu toho, ako sa bude areál Medeného hámra využívať, a to zároveň s detailnejším priestorovým usporiadaním.

Formát	Časový rozsah	Počet zapojených
Dotazníkový prieskum	1.7. – 11.8. 2021	1189
Hĺbkové rozhovory	júl – október 2021	6
Plánovacia stolová hra	19.8. 2021	25

Na tvorbe obsahu a jednotlivých aktivitách sa podieľali členky a člen Spolky v spolupráci s OZ ZA! Medený hámor.

Obsah správy

Dotazníkový prieskum	12
Poznatel'nosť	13
Hodnoty a asociácie	14
Funkcie	18
Atmosféry	20
Limity	27
Hĺbkové rozhovory	28
SWOT analýza	30
Tematická analýza	32
Plánovacia stolová hra	38
Rekonštrukcia hracích plôch	44
Aktivity	47
Voľné priestranstvá	51
Hiarty	52
Dielne	53
Meniaren a výroba	54
Hala elektrolýzy	55
Pomocná prevádzka	56
Časť administratíva	56
Laboratória	57
Opis aktívneho dňa	60
Správa Medeného Hámra	63
Odporúčania	64

Dotazníkový prieskum

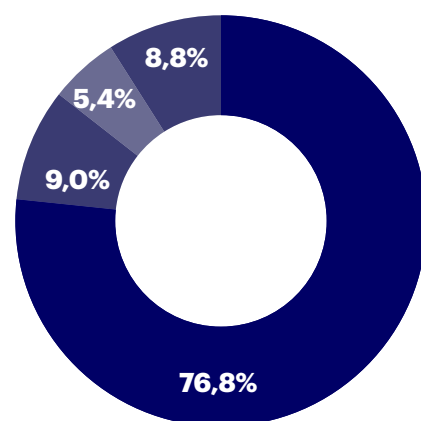
Celkovo sa do dotazníkového online prieskumu zapojilo 1189 respondentiek a respondentov. Z toho:

651 žien (55,5%)

505 mužov (43,1%)

17 ľudí nechcelo uviesť pohlavie (1,4%)

76,8% respondentiek a respondentov bolo z mesta Banská Bystrica,
8,8% z okresu BB (mimo mesta),
5,4% z BB kraja (mimo okresu),
9,0% respondentov bolo z iných oblastí, často z Bratislavy alebo Košíc.

681 zamestnaných ľudí (58,1%)

210 samostatne zárobkov činných ľudí (17,9%)

95 študentov a študentiek (8,1%)

88 ľudí na materskej a rodičovskej dovolenke (7,5%)

80 ľudí na dôchodku (6,8%)

18 nezamestnaných ľudí (1,5%)

Poznatelnosť

(47,2%)

558 respondentov a respondentiek areál pozná ale len **zbežne**

(47,2%)

558 respondentov a respondentiek areál pozná **dobre**

(5,7%)

67 respondentov a respondentiek ľudí o ňom **nikdy nepočulo**

“Banská Bystrica je banícke mesto a nikde to nie je vidieť. Páčilo by sa mi v M. Hámri keby bolo všetko ladené v baníckom duchu, t.j. výstava nerastov, stručná prehliadka spracovania medi, razenie mincí, vozenie sa v baníckych huntíkoch, ... mohla by tam prebiehať výroba napr. šperkov z kameňov, paličkovanie, ktoré naučila robiť Mária Terézia banícke ženy...”

Dá sa predpokladať, že areál vie zastihnúť svojou poznateľnosťou široké spektrum skupín. Vzhľadom na to, že ide o online prieskum, je dosť pravdepodobné, že publikum, ktoré má prístup k internetu, Medený hámor vníma a vie sa napojiť na komunikačné kanály. Pre verejnosť, ktorá nemá prístup k internetu, by tento záver nebolo možné pre nedostatok offline dát urobiť.

Hodnoty a asociácie

Významy, ktoré Medený hámor predstavuje pre respondentov a respondentky prieskumu:

Banickú a hutnícku hrdosť mesta a regiónu, ktorého povest sa šírila do celého sveta.

3.7	5.4	13.4%	17.5%	60%
-----	-----	-------	-------	-----

Rast a rozvoj mesta, ktoré sa stalo centrom regiónu.

3.3	6.1%	16.7%	22.3%	51.7%
-----	------	-------	-------	-------

Vyššie 500 rokov veľmi úspešnej tradície podnikania.

3.5	7.3%	17.2%	21.3%	50.7%
-----	------	-------	-------	-------

Hodnotnú industriálnu architektúru.

4.5	6.5%	16.2%	22.2%	50.6
-----	------	-------	-------	------

Inovácie, ktoré vznikli pri ťažbe a spracovaní medi.

3.3	8.1%	20%	24.7%	43.9%
-----	------	-----	-------	-------

Nebezpečenstvo rozpadajúcich sa budov.

11.9%	11%	17%	19.4%	40.7%
-------	-----	-----	-------	-------

Roztrieštené vlastnícke vzťahy.

11.3%	12.4%	28.5%	18.4%	29.5%
-------	-------	-------	-------	-------

Úpadok baníctva a hutníctva po konci socializmu.

11.9%	13.7%	27.8%	19.5%	27.2%
-------	-------	-------	-------	-------

Nesúhlasím s týmto významom

Súhlasím s týmto významom

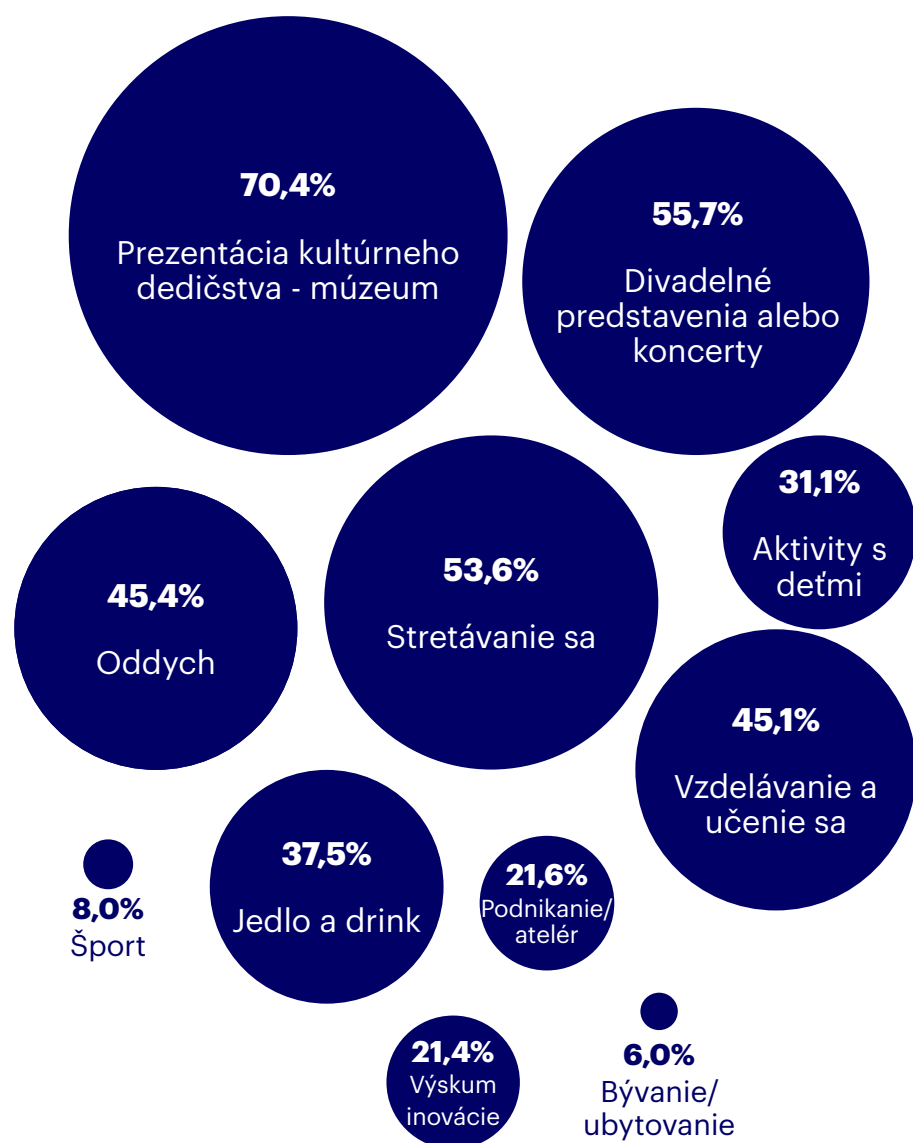
V rámci hodnôt a asociácií hodnotíme medián na Likertovej škále (1 – 5 v intenzite súhlasu), to znamená najčastejšiu odpoveď. Najsilnejší súhlas si spájame s baníckou a hutníckou hrdosťou mesta a regiónu, druhý najsilnejší súhlas je pri vyjadrení, že Hámor symbolizuje rozvoj a rast mesta, následne podnikavosť a industriálnu architektúru. Takmer polovica sa silne stotožňuje aj s inováciami. Negatívne asociácie sú miernejšie. Je však dôležité neopomenúť degradáciu budov, ktorú silno vníma vyše 40% obyvateľiek a obyvateľov.

Je tak možno konštatovať, že historická linka a hrdosť na minulosť mesta budú podstatné komunikačné obsahy, ktoré bude možné verejnosti pomerne zrozumiteľne komunikovať.

Funkcie

Z otvorenej otázky: "Predstav si Banskú Bystricu v roku 2030. Medený hámor je zrekonštruovaný a opäť otvoril svoje brány verejnosti. Je to tvoje obľúbené miesto v Bystrici. Aké ešte aktivity sa v Medenom Hámri dejú (popíš jasnými slovami a neboj sa použiť fantáziu)?" na tému funkcie bol medzi respondentmi vidieť príklon k vzdelávacej funkcii či forme tzv. bodu kontaktu, či križovatky – medzi generáciami, mestom a okolím, miestnou históriou a budúcnosťou, treťou najspomínanejšou oblasťou v tomto ohľade boli rôzne kultúrne činnosti.

"Chodím tam rada s priateľmi za poznaním, kultúrou a umením. Je to miesto s kvalitným verejným priestorom v zeleni."

"Medený Hámor fungujúci ako moderná kultúrno - muzeálna inštitúcia je napojený na funkčne vybudovanú tematickú cyklotrasu, ktorá prepája okolité obce, ktoré boli podnikateľsko - hospodársky a historicky napojené na Medený Hámor - Staré Hory, Španiu Dolinu, Tajov, Riečku, Moštenicu atď..."

"Miesto živé, plné ľudí, miestnych aj turistov - domácich aj zahraničných, kde sa sprítomní bohatá minulosť mesta a regiónu, a ktoré sa zároveň stane novým kultúrnym a spoločenským centrom mesta. Architektonicky na vysokej úrovni prepája minulosť a súčasnosť a ponúka aj gastronomický zážitok z lokálnych surovín."

"Edukačné a vzdelávacie centrum pre mládež so zameraním na technické disciplíny."

"Miesto sprítomňovania industriálnej pamäti regiónu."

Atmosféry

V prieskume sme sa respondentiek a respondentov pýtali, ktorý z nasledujúcich obrázkov sa najviac približuje ich predstave o budúcej atmosfére areálu Medeného hámra. Po výbere obrázku sme požiadali o popísanie prečo si vybrali práve tento obrázok a aké prvky ich zaujali. Na výber bolo z ôsmich obrázkov, vyjadrujúcich rôzne využitia a atmosféry interiéru aj exteriéru Medeného hámra. Časť ľudí sa vyjadrila, že by preferovala voľbu viacerých obrázkov vzhľadom k tomu, že si atmosféru v interiéru a exteriéri alebo rôznych častiach areálu predstavujú rôzne.

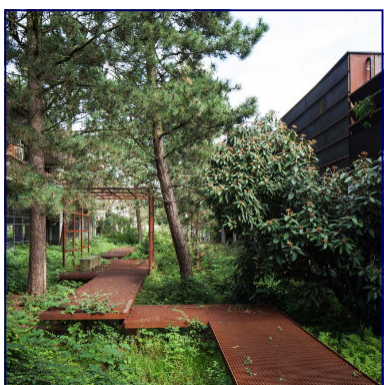
Obrázok č. 3 – 28,2% (333 odpovedí)

Zollverein Park v starej priemyselnej zóne v Nemecku
Foto kredit: Landezine

Dôvod výberu obrázku bol, že najvernejšie predstavuje zachovanie a obnovenie pamiatky a autentickú dobrú rekonštrukciu. Miesi sa v ňom vyjadrenie industriálnej a technickej podoby Hámra, v nadväznosti na jeho "genius loci". Jedná sa pre nich o vyjadrenie kontinuity, najrealistickejšiu predstavu, nemennosť podoby architektúry. Exteriérová podoba však nevylučuje rozmanité využitie vnútri. Niektorí vybrali obrázok z dôvodu umiestnenej cyklotrasy či viditeľnej starostlivosti o objekt či zhodnotili možné prepojenie s ulicou a okolím. Dominanta Medeného hámra by mala byť história podaná v jasnej a čistej podobe.

Obrázok č. 4 – 18,3% (216 odpovedí)

Sociálne bývanie - Farum Midtpunkt v Dánsku
Foto kredit: Landezine

Pri výbere zavážilo najmä množstvo zelene na obrázku. Priestor považujú za pokojné miesto pre oddych, relax. Významné množstvo respondentov uviedlo ako dôvod zmenu klímy – zeleň ako ochladzujúci prvok, či zadržiavanie vody v pôde. Dôvod umiestnenia zelene je tiež v intuitívnom prepájaní priemyslu s prírodou, kedy pokrok by mal byť vždy v súlade s prírodou či odkazovanie na Banskú Bystricu ako mesto nielen priemyselné, ale aj zelené ("Banská Bystrica bola vždy najviac zelená, až neskôr medená"). Niektorí sa priklonili k pocitu nostalgie, ako prvku atmosféry.

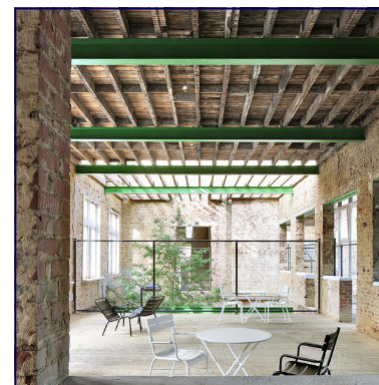
Obrázok č. 8 – 16,3% (192 odpovedí)

Tabačka Kulturfabrik - dvor ako miesto stretávania a kultúrnych podujatí v Košiciach
Foto kredit: facebook/tabackafanpage

Obrázok si väčšina vybrala z dôvodu množstva ľudí na obrázku. Preferujú priestor, ktorý je živý na každodennej báze, plný ľudí (generácií), komunitný, ktorý umožňuje stretávať sa. Má "charakter" a je pestrý, príjemný, uvoľnený, pohodový, neformálny (street art) no zároveň zachováva historický ráz pamiatky. Mnoho z respondentov a respondentiek si tento priestor spájalo s kultúrou či možnosťou niečo si vypiť alebo sa najesť, avšak má ostať prístupný.

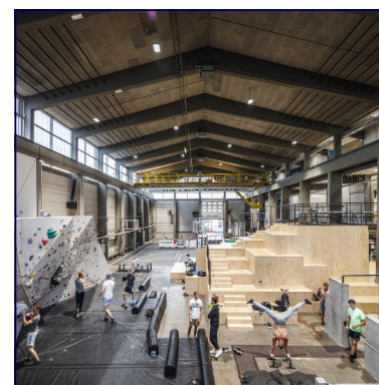
Obrázok č. 5 – 14,2% (168 odpovedí)

PC Caritas obnova kampusu kliniky v Belgicku
Foto kredit: Filip Dujardin

Respondenti a respondentky si obrázok vybrali zväčša z dôvodu, že pre nich najvhodnejšie spájali nové a staré. Staré je tu v zmysle autentického, nedotknutého, bez veľkých zásahov, zakonzervovaného, pôvodného. Priestor preferujú priestranný, jemný, vzdušný, citlivý. Cítiť sa v ňom chcú pokojne, oddychovať aj v spojení so zeleňou. Priestor má pre nich "ducha" a atmosféru. Pociť, že sa tam budú cítiť dobre. Dôraz na zeleň a chládok (zmena klímy).

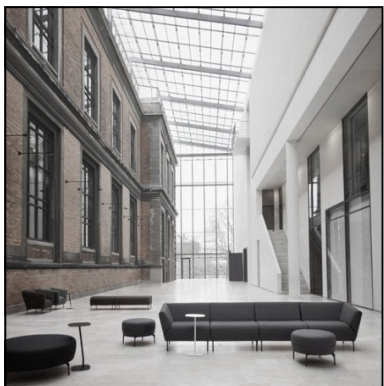
Obrázok č. 2 – 7,0% (83 odpovedí)

GAME Streetmekka Aalborg - konverzia industriálnej budovy pre športové aktivity v Dánsku
Foto kredit: Rasmus Hjortshøj

Obrázok si väčšina vybrala, pretože pre nich reprezentovala využitie, ktoré je hravé, živé, a dobre prepája historické hodnoty s novým využitím. Väčšina sa postavila za využitie ako multifunkčného športového centra, pre deti a mládež, ktoré je kreatívne a umožňuje aj iné ďalšie aktivity, ako napríklad výstavy či múzeum. Ako hodnoty na obrázku popísali vzdušnosť, otvorenosť, zvýraznenie historickej architektúry a materialitu priestoru.

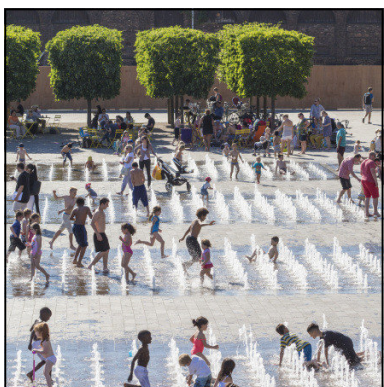
Obrázok č. 6 – 6,4% (75 odpovedí)

Národná galéria v Dánsku
Foto kredit: Lammhults

Tento obrázok si väčšina zvolila z dôvodu jasného a čistého prepojenia moderných prvkov a zachovaných pôvodných historických architektonických hodnôt. Apelujú na minimalizmus a jednoduchosť prevedenia, ktoré vytvára krásny, presvetlený, honosný, elegantný a reprezentatívny priestor pre výstavy a múzeum. Priestor by mal byť pokojný a tichý, mal by umožniť oddych.

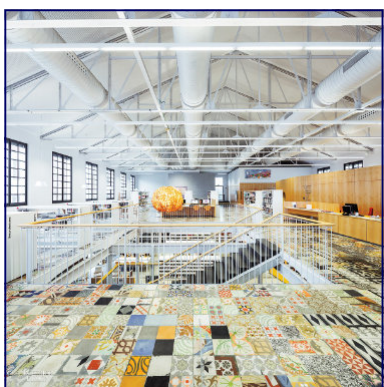
Obrázok č. 7 – 5,4% (64 odpovedí)

Zábavné námestie - Granary v Anglicku
Foto kredit: King's Cross

Väčšina respondentov si obrázok vybrala z dôvodu, že preferujú areál Medeného hámra využívať ako priestor pre rodiny s deťmi. Niekoľko z nich uvažovalo o priestore ako o multigeneračnom. Značná väčšina vníma ako kvalitu na obrázku vodný prvok, ktorý slúži ako priestor detskej hry, no zároveň vytvára príjemnú a chladivú atmosféru. Ľudia ocenili otvorenosť priestoru a možnosť oddychu. Priestor by niekoľkí a niekoľkí doplnili o zeleň.

Obrázok č. 1 – 4,1% (48 odpovedí)

Knížnica Can Manyer v Španielsku
Foto kredit: Simon Garcia

Obrázok si respondenti a respondentky zväčša vybrali, pretože tento priestor pôsobí moderne, presvetlene, priestranne, nápadito a farebne. Vyžaruje pokoj no zároveň je hravý. Priestor si predstavujú ako multifunkčný a variabilný, ako priestor na vzdelávanie, návštevu múzea, galérie.

Takmer tretina opýtaných referovala k obrázku č. 3 (Park Zollverein). Tomu je možné rozumieť ako snahe o čo najautentickejšie zachovanie pôvodného rázu pamiatky, o ktorú je dobre postarané. Pamiatka je čistá, krásna, pôvodná, dôstojná.

Zachovanie a obnovenie historických architektonických hodnôt prestupovalo všetkými odpoveďami.

Ďalšie odpovede naznačujú (a zároveň vzájomne nevylučujú), že priestor by mal ponúkať rôznorodé atmosféry – v jednej časti by sa malo jednať o pokojný priestor na oddych v chládku zelene, v inej časti by priestor mal byť naopak živý, plný ľudí, multigeneračný. Zhoda naprieč všetkými voľbami však naznačuje, že priestor by mal byť otvorený, prístupný, presvetlený. Dôraz na zeleň v odpovediach naprieč obrázkami odkazuje na previazanie priemyselnej histórie Banskej Bystrice s jej prírodnými hodnotami a dôraz na opatrenia proti zmene klímy.

"Banská Bystrica bola vždy najviac "zelená", až neskôr medená. Chvíľu "červená". Pre dnešok a do budúcnosti by mala poskytovať oázu zelene a v nej dobrodružné poznávanie minulosti, pre získavanie vzťahu k miestu, k Banskej Bystrici. Cez prírodu a umenie sa dostávame k srdcu, ktoré nás robí lepšími ľuďmi. Poznávanie baníctva by malo byť cez prírodu, aby sa našla rovnováha do budúcnosti - priemysel, príroda, ľudia."

“Prepojenie ľudí a priestoru, je naplno využitý a ľudia majú príjemné miesto na stretávanie, kde chcú a môžu (dovoliť si to finančne) tráviť čas.”

Limity

Najčastejšie spomínané limity pri rekonštrukcii/revitalizácii Medeného hámra sú:

prašnosť, hlučnosť

(ne)dostatok financií

návratnosť investície

nevyriešené vlastnícke vzťahy

dopravné obmedzenia, nevyhovujúca dopravná infraštruktúra

transparentnosť zdrojov

obava z konkurencie iným kultúrnym aktivitám

ignorovanie verejnej mienky

zladenie súčasnej a historickej estetiky

statika, prílišná schátralosť budovy

manažment “starým” spôsobom – bez inovácií

prílišná technologizácia (ignorácia ľudského hľadiska)

nezachovanie ducha stavby pri rekonštrukcii – potreba balansu medzi moderným a súčasným

predraženie kvôli preťahovaniu času rekonštrukcie

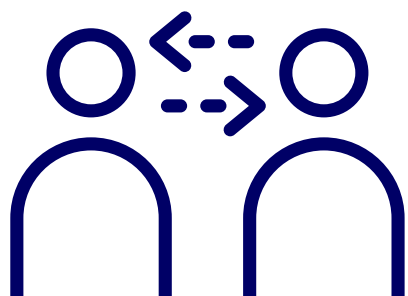
byrokratické limity Pamiatkového úradu

obava z manažmentu veľkého množstva aktérov a aktériek (a personálu)

nezáujem verejnosti o záchranu historických pamiatok

Hĺbkové rozhovory

Rozhovory sme realizovali so šiestimi respondentmi a respondentkami. Na základe analýzy stakeholderov sme vybrali ľudí, ktorí zastupujú verejný sektor, kultúru, akademickú a občiansku sféru. Pôvodným zámerom bolo realizovať rozhovory aj so zástupcami súkromného sektora, ktorých sa nám bohužiaľ nepodarilo kontaktovať.

Respondenti a respondentky

primátor mesta Banská Bystrica	—	Ján Nosko
vedúca oddelenia územného plánovania BBSK	—	Hana Kasová
vydavateľ, kníhkupec	—	Slavomír Sochor
občianska aktivistka	—	Marta Medzihradská
komunitná aktivistka	—	Eva Mazancová
docent Prírodovedeckej fakulty UMB	—	Pavel Hronček

Témy sme s vybranými respondentmi a respondentkami dopredu konzultovali. Aj jednotlivé otázky tak vznikali participatívne. Okruhy rozhovorov sa dajú zhrnúť nasledovne:

Môj prvý stret s Medeným hámrom, historická hodnota (nedávna, staršia) areálu ako súčasná téma.

Aktuálne osobné plány a zámery s Medeným hámrom, plány a zámery verejnosti, ich presah nad rámec objektu.

Správa/zodpovednosť za revitalizáciu a chod Medeného hámra v horizonte piatich/tridsiatich rokov, vlastná pozícia v predstavenej budúcnosti.

Jednotlivé rozhovory trvali 30 – 60 minút. Na základe ich analýzy je možné konštatovať, že si respondentky a respondenti uvedomujú historickú hodnotu a dôležitosť revitalizácie pamiatky. Jednoznačne sa prikláňajú, aby sa k správe prihlásila samospráva (mesto Banská Bystrica s podporou kraja). S ohľadom na tvorbu programu a kvalitu rekonštrukcie pripomínajú zapojenie skúseností odborníkov a odborníkov, či občianskej aktívnej spoločnosti. Najvýraznejším návrhom obsahu budúceho využitia areálu je kultúrno-spoločenské centrum, ktoré zároveň prezentuje históriu a zároveň vzdeláva o histórii a montanistike, či vede. Výrazný je aj prvok udržania historickej funkcie tvorby inovácií, kde je zdôraznený aj prvok inovácií v ekonomickej či environmentálnej udržateľnosti.

Respondentky a respondenti si uvedomujú historickú hodnotu a dôležitosť revitalizácie pamiatky. Jednoznačne sa prikláňajú, aby sa k správe prihlásila samospráva (mesto Banská Bystrica s podporou kraja).

SWOT analýza

V rámci SWOT analýzy pomenovávame vnútorné vlastnosti (silné a slabé stránky), ktoré respondenti a respondentky vzťahujú k cieľu – revitalizovať Hámor.

V tabuľke vpravo sú pomenované vonkajšie faktory – príležitosti a hrozby, ktoré môžu vo vzťahu k cieľu existovať zvonku.

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
- genius loci - príbeh Thurzovsko-fuggerovskej spoločnosti - jednota miesta pri historickom výklade (in situ expozícia) - veľkosť objektu (impozantná) - ochrana významného kultúrneho dedičstva - záujem samosprávy - atraktivita pre cestovný ruch - aktívni ľudia, ktorí sa téme dlhodobo venujú - medzinárodné prepojenia - diskurz okolo technických pamiatok, ktorý tvarujú Čierne diery - osobné vzťahy a kontakty ľudí v meste - výnimočný zážitok pri osobnom kontakte s objektom - autorita pracovnej skupiny na meste - aj na Slovensku je veľa príkladov, z ktorých sa dá inšpirovať - veľká všeobecná cieľová skupina - výrazná úloha nezriadených iniciatív v meste - Skutecký a výtvarné zachytenie reálií v dobe prevádzky – zvyšuje dôveryhodnosť	- nedôvera, že sa to reálne zrekonštruuje - povešť znečistenia - nedôvera v udržateľnosť - nescelený areál a hrozba nespôlupráce - politické tendencie v pozadí vrhajú zlé svetlo - politický tlak na udržateľnosť (môže zväzovať ruky k inováciám) - pomalosť procesov - legislatívne prostredie "nepraje pamiatkam" - súčasný stav je tak zanedbaný, že verejnosti znemožňuje predstavu o budúcnosti - verejnosti nejasný historický význam - nekvalitný verejný priestor v okolí - spochybnenie schopností mesta kvalitne zrekonštruovať a spravovať (po príkladoch Robotnícky dom a Dom kultúry)

PRÍLEŽITOSTI

- montánny turizmus vo svete
- storytellingový marketing
- archeologický výskum pre odhalenie ďalších hodnôt
- pandemický domáci cestovný ruch a "hlad" po novinkách
- eurofondové výzvy a nové programové obdobie
- trend "nebúrať, zveľadiť"
- medzinárodné konzorciá

OHROZENIA

- nestabilita finančných výhľadov
- nedoriešenie dopravy
- byty oproti areálu a možné konflikty
- pri nezohľadnení širšej siete vzťahov
- komunikačná náročnosť pri kontakte so širokou verejnosťou
- kultúrna ponuka BB presahuje záujem publika

Z pohľadu tejto analýzy je najsilnejšou časťou u respondentov a respondentiek vnútorný potenciál Medeného hámra. Na základe tohto vnútorného potenciálu môže nastať veľmi stabilný ďalší rozvoj. Do výraznej miery však zasahujú aj slabé stránky, preto pri ďalšom uvažovaní je potrebné postupovať opatrne s ohľadom na odolnosť projektu zohľadňovať aj slabé stránky a ohrozenia.

Tematická analýza

V tematickej analýze rozhovorov sme zachytili hlavné prvky, ktoré respondenti a respondentky popísali vo vzťahu k Medenému hámmu. Rozdelili sme túto časť do tém: atmosféra, program, cieľové skupiny, príbeh, technológie a správa. V nasledujúcej tabuľke prinášame spoločné závery.

ATMOSFÉRA	▪ industriálna ▪ inovatívna ▪ vyvolať zážitok ▪ svetovosť (nadmestský, nadregionálny význam)
-----------	---

PROGRAM	▪ kultúrno-spoločenské centrum ▪ vzdelávanie ▪ historická prezentácia ▪ univerzitné priestory, exkurzie ▪ menšiny a ich prezentácia ▪ kritické uchopenie minulosti (kolonializmus, menšiny, znečisťovanie) ▪ Skutecký a vizualizácia činností ▪ možno pivovar ▪ vzdelávanie o hodnotách obnovy industriálneho kultúrneho dedičstva ▪ ekonomická sila mesta a zároveň možnosť podporovať regionálnu ekonomiku ▪ vytvoriť medzinárodné prepojenie miest s témou medi a Thurzovsko-fuggerovskej spoločnosti ▪ vzdelávanie o histórii a vede
---------	---

CIEĽOVÉ SKUPINY	▪ študenti a študentky ZŠ, SŠ – regionálna výchova ▪ študenti a študentky SŠ, VŠ – veda, montanistika, inovácie ▪ turisti a turistky – história, svetové kontexty ▪ staršia a mladšia generácia prepojené (starší ľudia majú radi príbehy o minulosti mesta) ▪ obyvateľstvo - posilnená identita mesta ▪ mladí ľudia – zvýšiť hodnotu života v BB a zastaviť odliv mozgov ▪ rodiny s deťmi – program na víkend
-----------------	--

PRÍBEH	▪ Hámor vytvoril Banskú Bystricu ako mesto (ekonomická činnosť) ▪ sláva na celoslovenskej úrovni ▪ montanistika – život okolo ťažby ▪ Thurzovsko-fuggerovská spoločnosť – významný ekonomický hráč minulosti ▪ sláva na európskej úrovni ▪ inovácie, ktoré Medený hámor priniesol a môže naďalej prinášať ▪ historické súvislosti sú vtesnané do hmoty Hámra ▪ politicko-historické súvislosti s presahom do súčasnosti (Európska únia) ▪ nové kultúrne dejiny Banskej Bystrice (impulz v podobe výraznej inštitúcie)
--------	---

“Inovatívne centrum pre Startupy, kde môžu mladí ľudia spoločne pracovať na nových nápadoch spolu s podnikmi z nášho mesta alebo regiónu.”

TECHNOLÓGIE

- privádzací systém – dôležitosť vody
- prepojenie na okolie – infraštruktúra
- “aktívny dom” (500 rokov znečisťoval, teraz by mal pozitívny dopad na životné prostredie)
- inovácie, ktoré Medený hámor priniesol a môže naďalej prinášať
- historické súvislosti sú vtesnané do hmoty Hámra
- politicko-historické súvislosti s presahom do súčasnosti (Európska únia)
- nové kultúrne dejiny Banskej Bystrice (impulz v podobe výraznej inštitúcie)

SPRÁVA

- Zdieľaná zodpovednosť
- mesto ako vlastník
- verejná správa má dohľad nad celou revitalizáciou
- neziskovky a nadšenci v zodpovednosti za program
- múzeum vo verejnej správe (BBSK)
- inovácie – kraj a nezávislý sektor
- okrajovo aj štátne lesy
- BBSK – spolupráca so súkromnými aktérmi
- investícia do obnovy má prispieť k udržateľnej budúcnosti
- Medený hámor by mal byť čo najmenej politický
- udržateľnosť aj prevádzkových nákladov, nie len kapitálových
- nutnosť štátnej ochrany pre pamiatkovú hodnotu
- medzinárodné prepojenie príbehu Hámra – výhodnosť pri žiadostiach o investície
- počiatok v participácii – môže pokračovať aj ďalej
- zapojenie ostatných samospráv s baníckou tematikou
- Regionálne integrované územné stratégie a Udržateľný mestský rozvoj – zásobník projektov
- odborná podpora zdola

Plánovacia stolová hra

Aké aktivity by sa mohli odohrávať v Medenom hámri?

Aké cieľové skupiny by ho navštevovali?

Aké organizácie či jednotlivci by tieto aktivity a budovy spravovali?

Na tieto a mnohé ďalšie otázky sme hľadali odpovede počas štvorhodinového workshopu s vybranými zástupcami a zástupkyňami rôznych inštitúcií, či občianskej spoločnosti Zástupcov z podnikateľského sektora sme síce oslovili, žiaľ nikto sa nezúčastnil. Rozdelení boli do troch tematických skupín:

1. skupina – Jesenný víkend v Medenom hámri

Spolka	—	Michal Sládek
PR a komunikácia AKU	—	Gabriela Bírošová
Stredoslovenská galéria	—	Zuzana Majlingová
OZ ZA! Medený hámor, OZ za! amfiteáter	—	Juraj Havlík
prvý viceprimátor Mesta Banská Bystrica a poslanec BBSK	—	Jakub Gajdošík
vedúci Oddelenia cestovného ruchu Mesta Banská Bystrica	—	Tomáš Pastorok

2. skupina – Prázdninový letný deň v Medenom hámri

Spolka	—	Zuzana Révészová
primátor mesta	—	Ján Nosko
riaditeľ Múzea SNP a poslanec mesta Banská Bystrica	—	Stanislav Mičev
poslanec BBSK, Pustý hrad	—	Ján Beljak
OZ ZA! Medený hámor, expertka na rozvoj regiónov cez turizmus	—	Iveta Niňajová
dočasne poverený generálny riaditeľ Pamiatkového úradu SR	—	Radoslav Ragač
vedúci odboru kultúry Úradu BBSK	—	Peter Černek

3. skupina – Zimný pracovný deň v Medenom hámri

Spolka	—	Katarína Onderková
OZ ZA! Medený hámor	—	Lívia Gažová
Oddelenie výskumu a bibliografie ŠVK BB	—	Rastislav Udžan
Člen Akademického senátu UMB	—	Peter Urban
výkonný riaditeľ OOCR Stredné Slovensko	—	Jiří Peč
druhý viceprimátor Mesta Banská Bystrica	—	Milan Lichý

Workshop svojím dizajnom pripomínal spoločenskú hru, ktorej obsah vychádzal z výsledkov dotazníkového prieskumu verejnosti. Hlavnými výskumnými otázkami v dotazníku boli:

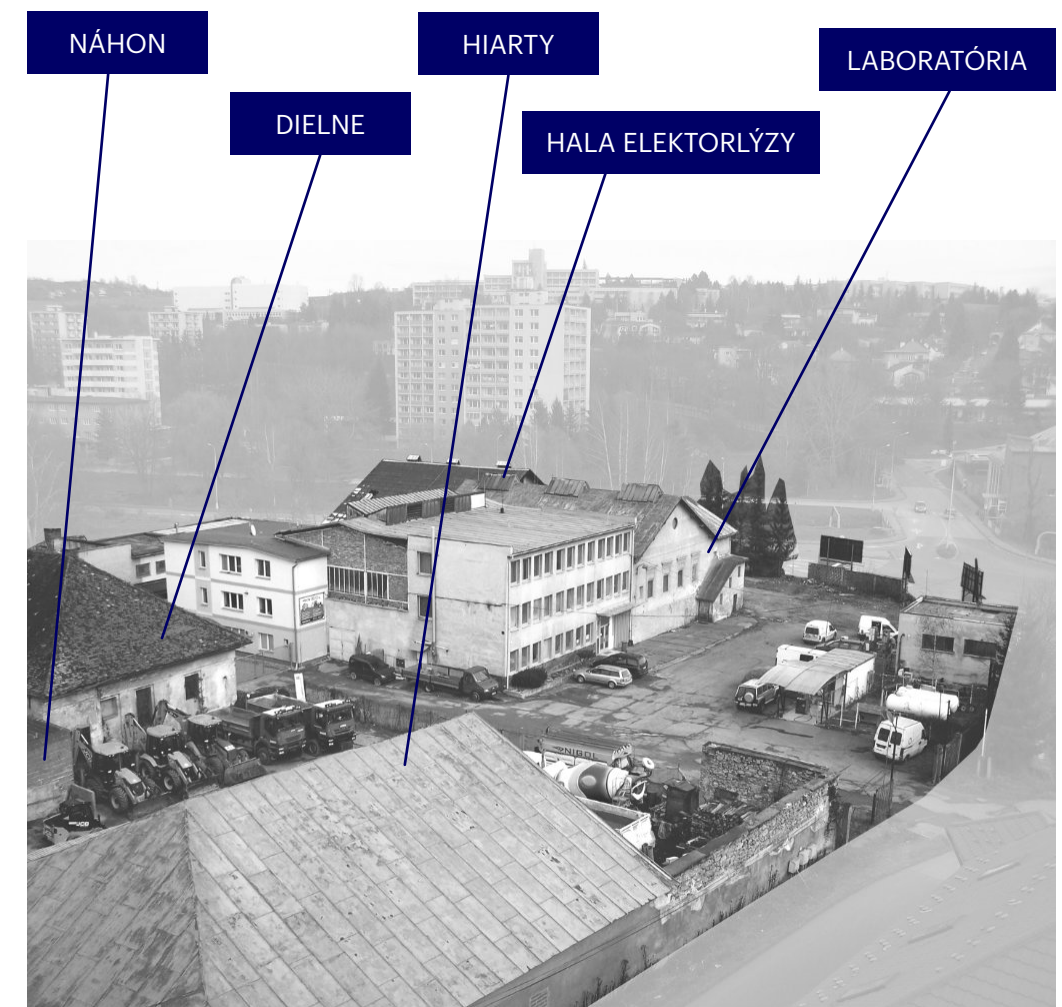
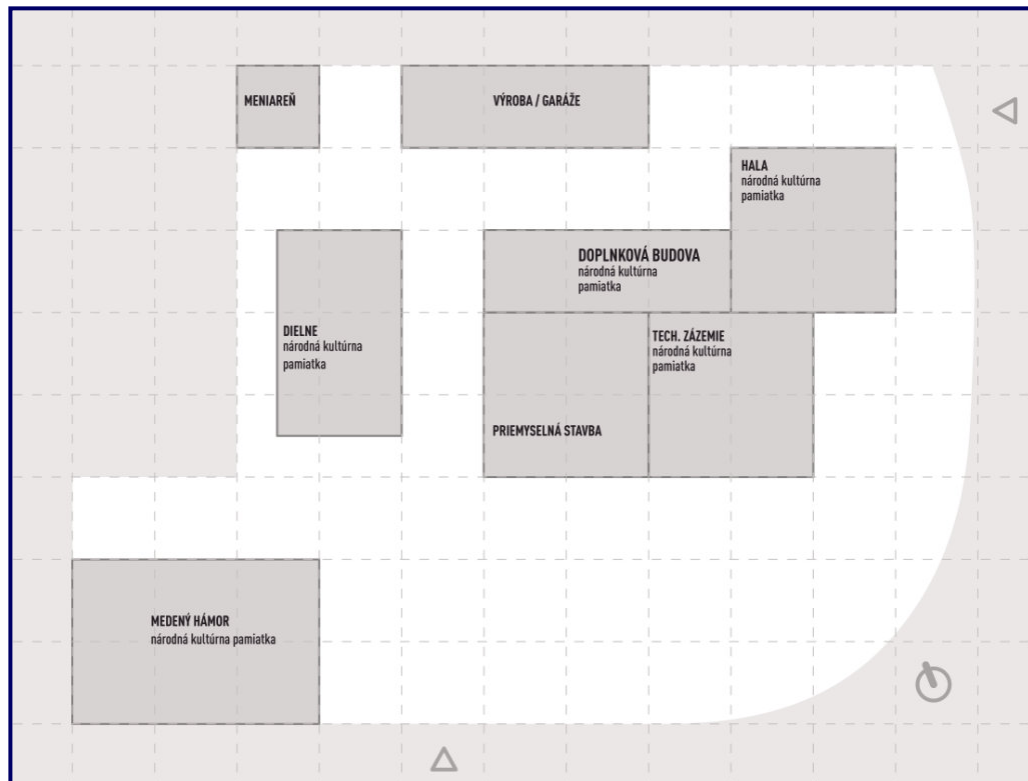
Hodnoty, ktoré má pre obyvateľov a obyvateľky Medený hámor.

Atmosféra, ktorú si po rekonštrukcii predstavujú.

Činnosti a funkcie, ktoré by Hámor mohol mať.

Hracia plocha bola navrhnutá na základe zjednodušeného obrazu katastrálnej mapy, ktorý bol vsadený do štvorcovej mriežky. Tá mala za úlohu zhmotniť predstavu o kapacite priestorov vo vzťahu k aktivitám. A teda, že každý priestor má svoje limity a preto je dôležité uvažovať aj o vhodnej kombinácii aktivít nielen v rámci každého objektu ale aj celého areálu.

Na podkladovej mape bola zvýraznená poloha jestvujúcich objektov. Jestvujúci objekt - Meniareň na pôvodnej mape absentoval.

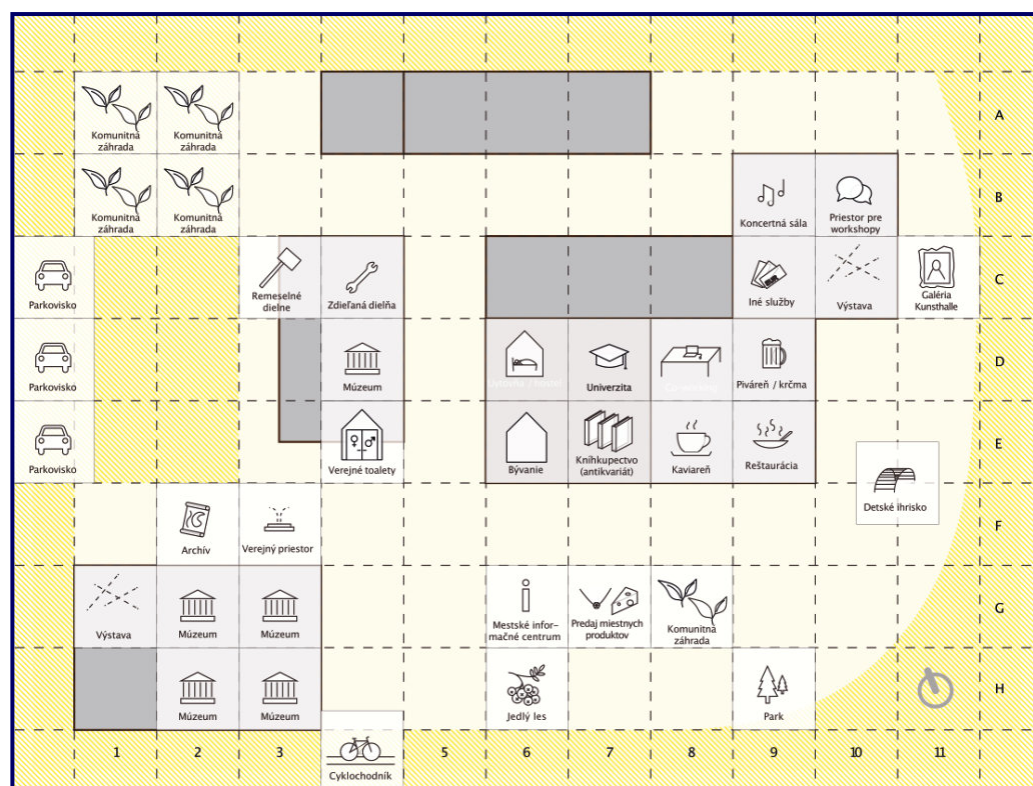

Zdroj: archív Ing. arch. Natália Galko Michalová

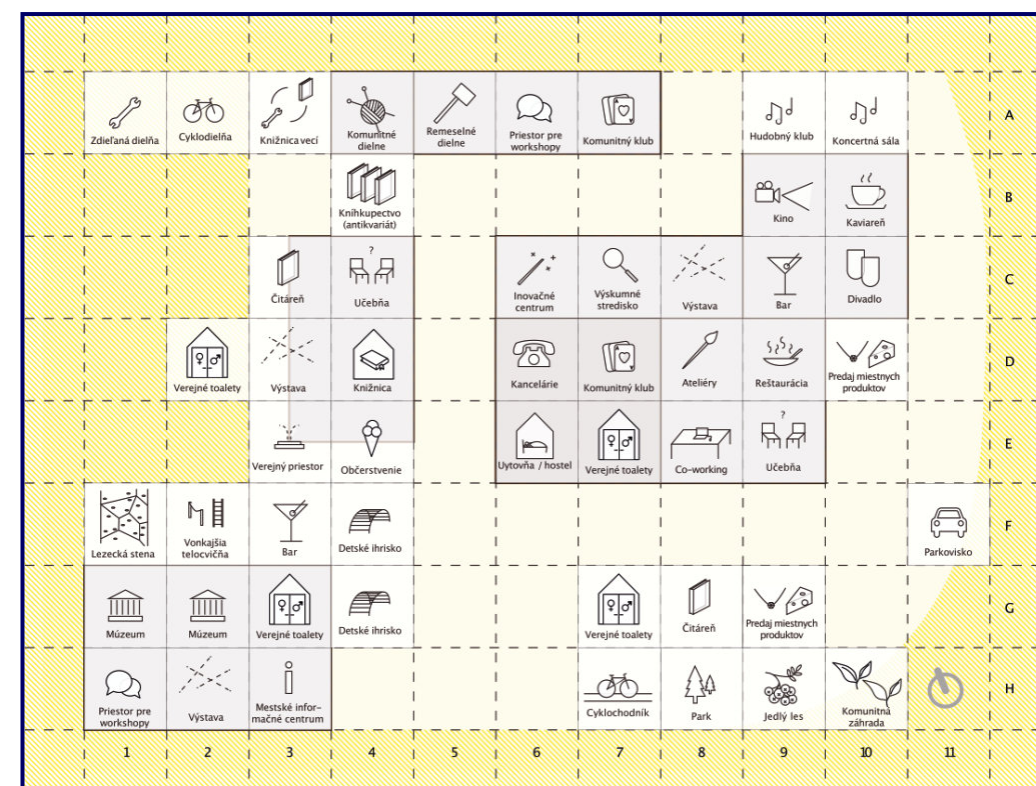
Hráči a hráčky mali na výber zo 60 hracích kariet s rôznymi druhmi indoorových a outdoorových aktivít. Tie počas tridsiatich minút ich mali možnosť ukladať na hraciu plochu a tým definovať aké aktivity by sa mohli odohrávať v jednotlivých budovách Medeného hámra vrátane jeho areálu.

 Múzeum	 Co-working	 Zdieľaná dielňa	 Výbeh	 Knižnica vecí	 Bývanie
 Knižnica	 Farma	 Kaplnka	 Priestor pre workshopy	 Koncertná sála	 Občerstvenie
 Univerzita	 Výstava	 Park	 Kaviareň	 Bar	 Nahrávacie štúdio
 Komunitná záhrada	 Verejné toalety	 Filmový ateliér	 Komunitný klub	 Vonkajšia telocvičňa	 Lezecká stena
 Doktor/ka	 Parkovisko	 Komunitné dielne	 Jedlý les	 Výskumné stredisko	 Plaváreň Kúpalisko
 Reštaurácia	 Posilňovňa	 Reštaurácia	 Verejná doprava	 Inovačné centrum	 Divadlo
 Detské ihrisko	 Cyklodielná	 Učebňa	 Ateliéry	 Iné služby	 Remeselné dielne
 Hvezdáreň	 Verejný priestor	 Ubytovňa / hostel	 Hotel	 Kníhkupectvo (antikvariát)	 Čítareň
 Piváreň / krčma	 Hudobný klub	 Pivovar	 Predaj miestnych produktov	 Mestské informačné centrum	 Tančiareň
 Kancelárie	 Archív	 Cyklochodník	 Galéria Kunsthalle	 Tržnica	 Kino

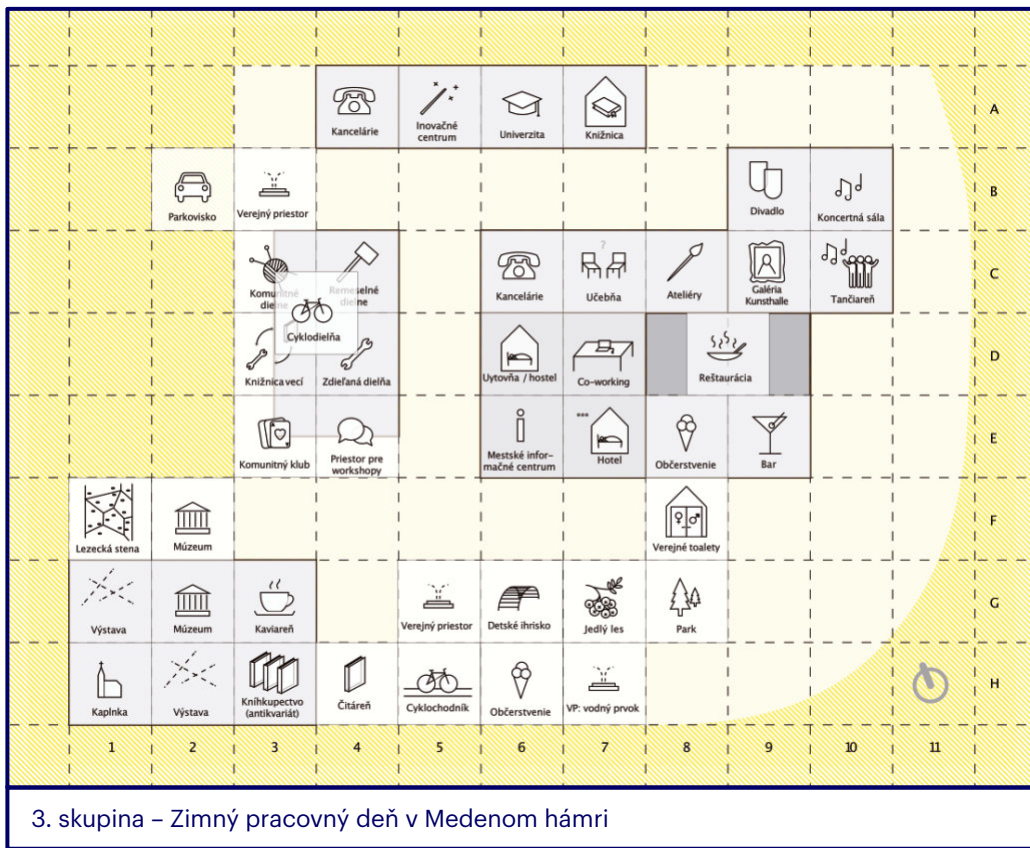
Rekonštrukcia hracích plôch

1. skupina – Jesenný víkend v Medenom hámri

2. skupina – Prázdninový letný deň v Medenom hámri

Aktivity

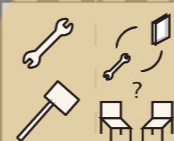
Cieľom ďalšieho hracieho bloku bolo k jednotlivým aktivitám definovať ich cieľové skupiny. Následne dôležitým krokom bolo priradiť organizácie, inštitúcie, súkromný sektor prípadne jednotlivcov, ktorí by tieto aktivity dokázali spravovať. Najviac vyskytujúce sa aktivity na hracej ploche môžeme zoskupiť do nasledujúcich kategórií s prisluchajúcimi možnosťami správy a cieľovými skupinami:

AKTIVITY / SLUŽBY	CIEĽOVÁ SKUPINA	SPRÁVA
VEREJNÝ PRIESTOR KOMUNITNÁ ZÁHRADA OUTDOOROVÉ AKTIVITY VEREJNE PRÍSTUPNÉ WC	OKOLOIDÚCI, CYKLISTI, TURISTI, RODINY S DEŤMI, SENIORKY/I, SKATEBOARDISTI, PSÍČKARI, ZVIERATÁ, HMYZ,	MESTO / KRAJ BB ŠPORTOVÝ KLUB ZDRUŽENIE OBYVATEĽOV MESTA OKRAŠŤOVACÍ SPOLOK
MÚZEUM VÝSTAVNÉ PRIESTORY	TURISTI, ŠKOLSKÉ SKUPINY, VÝSKUMNÍČKY/CI,	MINISTERSTVO KULTÚRY ŠTÁTNÁ / KRAJSKÁ KULTÚRNA INŠTITÚCIA MESTO BB, SAV
VÝSKUMNO-VZDELÁVACIE CENTRUM INOVAČNÉ CENTRUM, VÝSTAVNÉ PRIESTORY, KNIŽNICA, ATELIÉRY	VEDKYNE/CI, VYNÁLEZCI, UMEĽKYNE/CI, VÝSKUMNÍČKY/CI, ŠKOLSKÉ SKUPINY,	KRAJ BB SAV, AKADEMIA UMENÍ V BB, UNIVERZITA MATEJA BELA SÚKROMNÝ INVEŠTOR
KULTÚRNY PRIESTOR DIVADELNÝ, TANEČNÝ, KONCERTNÝ, VÝSTAVNÝ PRIESTOR, KINOSÁLA	KULTÚRNA OBEC, HISTORIČKY/CI, VŠETKY VEKOVÉ SKUPINY, UMEĽKYNE/CI, PODNIKATELIA, ŠTUDENTKY/TI, TURISTKY/TI, OKOLOIDÚCI,	MESTSKÁ KULTÚRNA ORG. NEZÁVISLÁ KULTÚRNA ORG. AKADÉMIA UMENÍ, BÁBKOVÉ DIVADLO SÚKROMNÝ VLASTNÍK
TVORIVÉ DIELNE CYKLO DIELŇA, KOMUNITNÝ KLUB, KNIŽNICA VECÍ, COWORKING	REMESELNÍČKY/CI, RODIČIA S DEŤMI, CYKLISTKY/TI, UMEĽKYNE/CI, ŠKOLSKÉ SKUPINY, PODNIKATELIA, ŠTUDENTKY/TI	MESTO / KRAJ BB ZDRUŽENIE OBYVATEĽOV MESTA MIN. HOSPODÁRSTVA, KRAJSKÝ PODNIK, O.Z., N.O., SÚKROMNÝ VLASTNÍK
UBYTOVACIE SLUŽBY HOTEL / HOSTEL / TURISTICKÁ UBYTOVŇA	TURISTKY/TI, OKOLOIDÚCI,	MESTO / KRAJ BB SÚKROMNÝ VLASTNÍK
GASTRO SLUŽBY REŠTAURÁCIA, PIVÁREŇ, NOČNÝ BAR, TRUCK FOODS, PREDAJ REMESELNÝCH VÝROBKOV,	OKOLOIDÚCI, TURISTKY/TI, CYKLISTKY/TI, VŠETKY VEKOVÉ SKUPINY, PODNIKATELIA, PSÍČKARKY/RI, ZVIERATÁ, RODIČIA S DEŤMI,	MESTO / KRAJ BB O.Z. PODNIKATEĽ/KA

Aktivity sa najčastejšie vyskytovali v priestore na hracej ploche nasledovne:

KULTÚRNY PRIESTOR
DIVADLO / HUDBA / KINO / GALÉRIA
DOPLNKOVÉ AKTIVITY:
WORKSHOPY (KAVIAREŇ), INÉ SLUŽBY

TVORIVÉ DIELNE / MÚZEUM
DOPLNKOVÉ SLUŽBY:
VÝSTAVNÝ PRIESTOR,
OBČERSTVENIE, KAVIAREŇ

TVORIVÉ DIELNE / VÝSKUMNO-VZDELÁVACIE CENTRUM
DOPLNKOVÉ AKTIVITY: VÝSTAVY

UBYTOVACIE SLUŽBY
DOPLNKOVÉ SLUŽBY:
CO-WORKING, KANCELÁRIE,
KOMUNITNÝ KLUB, VEREJNÉ TOALETY,
KNÍHKUPECTVO, REGIONÁLNE INFOCENTRUM

**GASTRO SLUŽBY - REŠTAURÁCIA,
PIVÁREŇ, BAR**
DOPLNKOVÉ SLUŽBY:
CO-WORKING, ATELIÉRY, UČEBNE

PARKOVISKO

VEREJNE PRÍSTUPNÝ PRIESTOR
DOPLNKOVÉ AKTIVITY:
OUDOOROVÉ AKTIVITY
ČITÁREŇ

MÚZEUM
DOPLNKOVÉ SLUŽBY:
VÝSTAVNÝ PRIESTOR,
ARCHÍV (DEPOZITÁR), WORKSHOPY,
INFORMAČNÉ CENTRUM,
KNÍHKUPECTVO, KAVIAREŇ, ČITÁREŇ

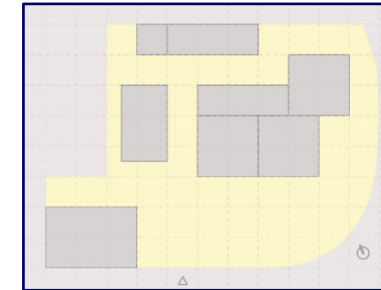
VEREJNE PRÍSTUPNÝ PRIESTOR
PARKOVÁ A SADOVÁ ÚPRAVA + OUDOOROVÉ AKTIVITY
DOPLNKOVÉ SLUŽBY: REGIONÁLNE INFOCENTRUM A
PREDAJ LOK. VÝROBKOV+ OBČERSTVENIE

CYKLO NAPOJENIE

Vo výsledku prevažovali vedecko-výskumné a kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré sa viažu na silnú históriu miesta. V súvislosti s polohou Medeného hámra v rámci mesta, bola definovaná potreba napojenia areálu na jestvujúce pešie, turistické a cyklotrasy mestského a regionálneho významu.

Pre jednotlivé objekty vrátane nezastavaných plôch areálu Medeného hámra boli navrhnuté modelové prevádzky s konkrétnejšou predstavou o budúcich aktivitách.

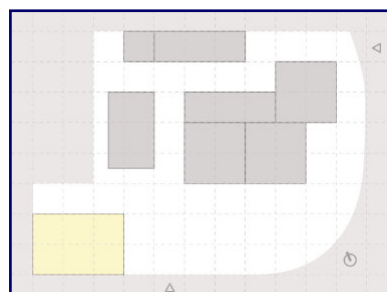
Voľné priestranstvá

V budúcnosti by tieto miesta mali mať formu verejného priestoru dostupného pre široké spektrum ľudských aj neľudských užívateľiek a užívateľov.

Pozdĺž západnej steny pamiatkovo chránenej budovy starých dielní sa nachádzajú pozostatky vodného náhonu. Na jeho obnovu a sprístupnenie apelovali všetky tri workshopové skupiny. Považujú to za hodnotnú dominantu, ktorej je potrebné venovať osobitnú pozornosť. Potenciál v ňom vidia najmä ako vo vodnom prvku v areáli.

Aktivity, ktoré by sa podľa workshopových skupín mohli v budúcnosti na voľných plochách areálu odohrávať cielia na podporu regionálneho turizmu, pohybových a komunitných aktivít zameraných na environmentálne témy, predaj lokálnych výrobkov a občerstvenia. Dôraz sa tiež kládol na vytvorenie komunitnej záhrady a jedlého sadu, ktorý by vytváral príjemný tieň počas letných horúčav. Tieto prvky boli navrhované prevažne ako vizuálna a akustická bariéra medzi areálom a susednou rušnou komunikáciou.

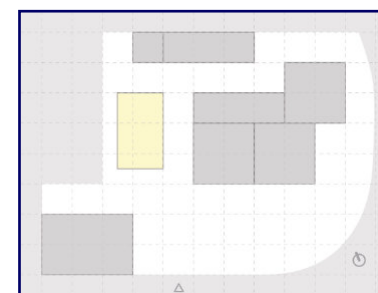
Statická doprava – parkoviska boli navrhované v dvoch polohách. Prvá od príľahlej komunikácie z východnej strany v bezprostrednej blízkosti najdominantnejšej budovy Hámra – haly. Druhá navrhovaná idea bola umiestniť parkovacie kapacity na vyvýšenú spevnenú plochu na západnom okraji areálu mimo viditeľný a aktívny priestor. V každej skupine bolo verejne prístupné wc nevyhnutnou súčasťou voľného priestranstva areálu, ktoré môžeme doplniť o verejne prístupný zdroj pitnej vody.

Harty

V rámci celého areálu sa jedná o najstarší, pamiatkovo chránený objekt. Víziou každej skupiny bola jeho obnova pre účely múzea, ktoré by malo sprostredkovať informácie o histórii Medeného hámra a jeho regionálnom a európskom význame v minulosti prostredníctvom stálej expozície. Ako doplnkové aktivity v tomto objekte a jeho príľahlých exteriérových častí bol najviac navrhovaný priestor pre ďalšie interaktívne výstavy, priestor pre workshopy, kníhkupectvo s čítárňou a prípadne kaviareň a bar. Práve kníhkupectvo v jednej skupine bolo naviazané na mestské resp. regionálne informačné centrum “na rohu” objektu v kontakte s uličnou čiarou. Tým by vytvorilo významný turistický bod prvého kontaktu.

Taktiež v tomto prípade bol kladený dôraz na prepojenie aktivít vo vnútri objektu s aktivitami v jeho tesnej blízkosti v nadväznosti na susedný objekt. Najmä počas letných mesiacov by tak aktivity v múzeu mohli expandovať a komunikovať s aktivitami celého areálu.

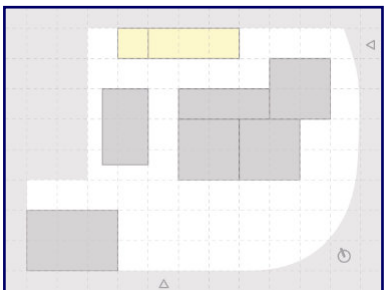

Dielne

Do tohto objektu mali pracovné skupiny tendenciu umiestňovať aktivity spojené s komunitným životom obyvateľov a obyvateľiek mesta ale hlavne pre nadšencov metalurgie. Práve z historického hľadiska tvorivé a remeselné dielne zamerané na baníctvo a hutníctvo by mohli nájsť zázemie v tomto objekte doplnené o ďalšie workshopové a coworkingové priestory prípadne knižnicu a občerstvenie otvorené do verejného priestoru.

Podľa účastníkov workshopu by sa mohli aktivity v múzeu prepájať s remeselnými dielňami a samotným náhon.

Pozdĺž západnej steny bývalých dielní sa nachádza už hore spomínaný vodný náhon. Ten by mohol po jeho obnove slúžiť pre tvorivé, remeselné dielne a náuku o historických procesoch najmä nakovávania, vypaľovania a razenia medených výrobkov. Vodný náhon slúžil pre miestne technológie. Jeho pôvodná funkcia energetického zdroja pre celý areál by bola využiteľná aj po obnove historického priemyselného areálu.

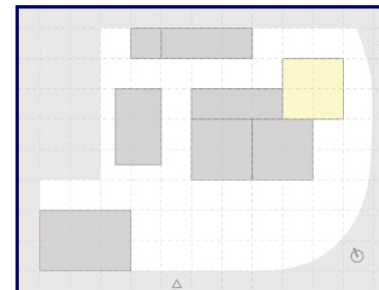

Meniarenň a výroba

Dve z troch pracovných skupín uvažovali o budúcom využití týchto priestorov pre výskumno-vzdelávacie aktivity. V rámci toho by sa malo jednať o univerzitné priestory, inovačné centrum a knižnicu primárne pre vedeckú obec Slovenskej akadémie vied ale aj ďalšie výskumníčky, študentov prípadne startupové kolektívy.

Druhá pracovná skupina sa v tomto prípade orientovala na komunitný život miestnych obyvateľov a obyvateľiek. Preto do týchto priestorov navrhovala umiestniť komunitné a remeselné dielne, knižnicu vecí resp. zdieľanú požičovňu náradia a iných potrebných vecí pre tvorivé dielne. Komunitný klub prípadne cyklodielňa môžu byť prirodzenou súčasťou týchto priestorov. To všetko s napojením na vodný náhon.

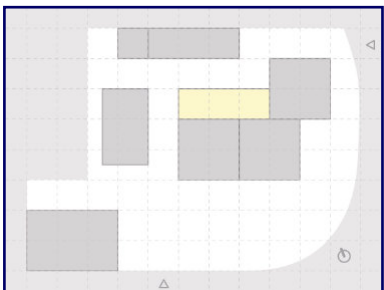
“Páčilo by sa mi keby to vedel byť priestor pre zaujímavé kultúrne podujatia a zároveň bola zachovaná historická hodnota budov/priestoru. Bolo by fajn, keby to tam žilo a nepôsobilo to opustene.”

Hala elektrolýzy

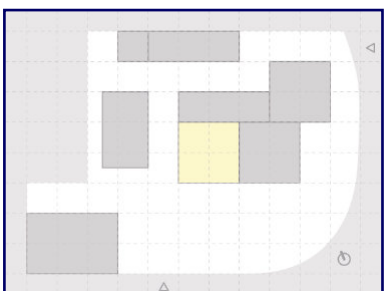
Impozantný priestor haly, ktorá reprezentuje modernizačné zásahy z 20. storočia, je v súčasnosti ideálnym priestorom pre kultúrno-spoločenské aktivity. Práve kultúrne aktivity podporené ďalšími doplnkovými službami navrhovali všetky pracovné skupiny do tohto priestoru. Jestvujúca hala by sa tak v budúcnosti mohla premeniť na halu umenia a stať sa tak pulzujúcim centrom kultúrneho, spoločenského a nočného života areálu. Okrem hudobných podujatí bolo uvažované s multifunkčným využitím priestoru pre divadelné a tanečné predstavenia, filmové premietania či prezentáciu vizuálneho umenia pre čo najširšie spektrum budúcich návštevníkov a návštevníkov počas celého dňa. Multifunkčnosť môže byť podporená aj reštauračným zariadením alebo kaviarňou.

Každá z týchto aktivít potrebuje adekvátne zázemie s prepojením na verejne dostupné wc a občerstvenie. Preto jedna skupina navrhuje priestor haly expandovať do severnej časti areálu a tým vytvoriť väčšie kapacity pre tieto aktivity s napojením na gastro služby v susednom objekte.

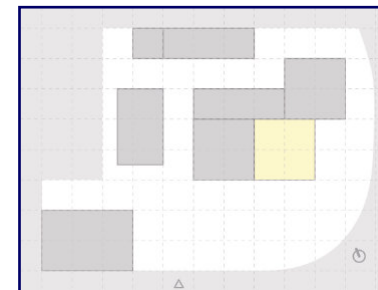
Pomocná prevádzka

Táto časť objektu v nadväznosti na bývalú administratívu vytvára koridor smerom k vstupnej bráne haly elektrolýzy. Neatraktívna časť komplexu môže vytvoriť zázemie pre výskumno-vzdelávacie aktivity s priestormi pre výskum, učebne či ateliéry v zmysle prepojenia umenia s vedou a rôzne iné. Priestor medzi budovami vie byť počas dňa využívaný primárne na stretávanie a konzultovanie výskumných otázok ľuďmi z inovačného centra no vo večerných hodinách prístupný pre návštevníkov a milovníčky umenia.

Časť administratíva

V súčasnosti najdominantnejšou budovou je bývalá administratívno-skladová časť priemyselného areálu. Tento rušivý element by mal podľa skupín potenciálne využitie primárne pre ubytovacie služby, ktoré by mohli podporiť aktivity v oblasti turizmu taktiež slúžiť pre umelecké a vedecké rezidencie. V tomto prípade by správu týchto priestorov mohlo zabezpečovať priamo mesto Banská Bystrica alebo Banskobystrický kraj rovnako ako iná zriaďovaná organizácia alebo súkromný sektor.

Laboratória

Prirodzeným pokračovaním halového priestoru je budova, ktorá kedysi slúžila ako skúšobné laboratória. Jej využitie vidia účastníci a účastníčky pracovných skupín v doplnkových službách ku kultúrno-spoločenským aktivitám. Či už nimi budú návštevníci a návštevníčky kultúrnych podujatí, ktorí by mali mať možnosť dať si nápoj vo večerných hodinách. Alebo okoloidúci turisti a turistky alebo cyklistky cenovo dostupné občerstvenie a nejakú pochutinku. Prípadne sú to študentské skupiny či pracovníčky a pracovníci z výskumného centra, ktorí ocenia zdravé denné menu.

Jedná sa hlavne o gastro a iné doplnkové služby, ktoré by mali cieľiť na všetky skupiny budúcich užívateľov a užívateľiek. Ich správu by mohol zabezpečovať okrem mesta Banská Bystrica či Banskobystrického kraja aj súkromný sektor prípadne komunitné, neziskové organizácie.

“Predstavujem si, ako tam prídem s dieťaťom na detské predstavenie divadla a kým ono sedí, ja môžem obďaleč čítať knihu (zobrala som si svoju, ale dajú sa tam aj požičať, je tam kútik s knihami) a popíjam kávu... zajtra sa tam chystám na prednášku o environmentálnych výzvach...”

V závere workshopu v každej skupine vznikol jasný obraz o budúcej programovej vízii a správe celého areálu. Tá bola ešte podporená poslednou aktivitou, ktorá mala za cieľ ilustrovať konkrétny jeden deň, ktorý sa odohráva v potenciálne zhmotnenej budúcnosti každej skupiny.

1. skupina – Jesenný víkend v Medenom hámri

Je víkend, pekné počasie, v areáli je rušno. Prelínajú sa tu návštevníci, ktorí prišli priamo do múzea s tými, ktorých priviedol niektorý z turistických chodníkov. Práve napojenie na diaľkové turistické a cykloturistické cesty jednak privádza návštevníčky a jednak odkazuje na dávnu prepojenosť areálu na svet. Medený hámor sa stal prirodzenou zástavkou Barborskej cesty po baníckej minulosti, cyklociest a vytvoril aj vlastný okruh s prepojením na Staré Hory, Španiu dolinu a Ľubietovú.

Cyklistky sa zdržiavajú vonku, niektoré si doprajú občerstvenie, niektorí si však pozerú aj expozíciu v múzeu. Z mesta sa sem prišlo prejsť aj niekoľko Bystričanov a Bystričaniek. Z ubytovania v Hámri sa zase idú návštevníci pozrieť do mesta.

Hoci sa už skoro stmieva, areál ostáva živý vďaka gastronómií a večernému kultúrnemu programu v polyfunkčnej sále.

2. skupina – Prázdninový letný deň v Medenom hámri

V areáli Medeného hámra by určite nemalo chýbať ihrisko pre aktívny oddych detí počas celého dňa. Jedným z nápadov bolo, aby jeho forma pripomínala loď, ktorá objavila Ameriku. Táto asociácia vychádza z prepojenia medzi z Banskej Bystrice na loď Krištofa Columba. Seniorky a seniori by v týchto prázdninových dňoch spolu s deťmi naplno využívali denné centrum.

V inovačnom centre by sa počas dňa pracovalo, poobede by sa tam mohli konať jazykové kurzy. Turisti a turistky by mohli prejsť z Múzea SNP cez prehliadku Hámra na niektorú z horských trás a prípadne ďalší deň pokračovať v Kúpeľoch Sliač alebo Kováčová.

V múzeu by sa striedali denné tábory a workshopy s hrami pre deti, poobede a večer by sa konali workshopy pre verejnosť či premietania. V čítárni by si mohli rodičia na rodičovskej dovolenke oddýchnuť, kým deti majú "výbeh" do okolia.

V komunitných priestoroch sa môžu používať zdieľané nástroje na tvorbu remesiel či odvetví kreatívneho priemyslu. V inovačnom centre môžu fungovať v symbióze aj prenajaté súkromné aktivity (banka, operátor, právnik). Reštaurácia, ktorej dizajn používa med' ako charakteristický prvok, sa večer mení na divadlo, či kabaret. Pri parku je aj sídlo mestskej polície.

3. skupina – Zimný pracovný deň v Medenom hámri

V tvorivých dielňach sa celý deň vyrábajú vianočné ozdoby s tematikou Medeného hámra. Tie budú neskôr predávať seniori a seniorky z komunitného klubu či už na vianočných trhoch v meste alebo priamo v informačnom centre prípadne na remeselnom trhu v Hámri. Ten je už pripravený a aj s malým občerstvením pre návštevníkov a návštevníčky ale aj pocestných, ktorí sa potrebujú zohriať.

V múzeu je ako zvyčajne stála expozícia, ktorú už aj dnes navštívili turisti putujúci po banskom regióne. Taktiež sú už v plnom prúde prípravy na zimné vydanie "noc múzeí".

V inovačnom centre privítali skupinu študentov a študentiek, ktorým predstavujú novinky z oblasti metalurgie zatiaľ čo mladšie deti si užívajú zábavu a hry na zamrznutej vodnej ploche vedľa budovy dielne. Práve v tejto remeselnej dielni sú na zimnom tábore a učia sa tradičným technikám. Celý areál už dýcha vianočnou atmosférou.

V popoludňajších hodinách sa v miestnom kníhkupectve koná pravidelná udalosť čítania kníh s mestskou tematikou.

Niekoľko študentských skupín sa ešte zdržalo v posluchárni ale už sa tešia na večerný hudobný program v hale elektrolýzy. No predtým ešte zbehnú vedľa na večeru do reštaurácie. Tá sa zvyčajne podvečer postupne zaplňa ľuďmi čo prišli na večerný koncert, noc múzeí alebo sú ubytovaní priamo v Medenom hámri.

Správa Medeného hámra

Z hľadiska správy bolo v jednej zo skupín spomenuté, že pamiatkovú ochranu a rekonštrukciu bude prirodzene dohliadať Pamiatkový úrad. Správu múzea môže deliť napr. Slovenské technické múzeum a Banské múzeum, prípadne Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici. Expozícia by podľa účastníkov nemala byť o objektoch, ale symbolicky zvýznamniť samotný objekt a pomocou historických náukových moderných (multimediálnych) foriem sprítomniť históriu návštevníkom a návštevníckam. Akcentovaná bola špičková prezentácia.

Inovačné prvky (laby, či iné inovačné nástroje) by podľa zúčastnených mohli byť v správe Banskobystrického samosprávneho kraja.

Pri rekonštrukcii je nutne zohľadňovať veľmi náročnú ekologickú záťaž a zodpovedne pristúpiť k archeologickému výskumu, ale zároveň vyťažiť čo najviac z možností brownfieldu a zachovať industriálnu atmosféru.

Odporúčania

Na základe dostupných dát by mal ďalší postup pri revitalizácii Medeného hámra zohľadňovať nasledujúce faktory:

Jednota miesta a príbehu

Historický príbeh medi v Banskej Bystrici a genius loci.

Svetová minulosť dýcha medzi stenami objektov aj mimo neho v nadväznosti na celý región.

Príklad: Múzeum a vzdelávanie adresuje historické kontexty baníctva, hutníctva, historickej ekonomiky a inovácií priamo v komplexe, ktorý tieto historické fakty stelesňuje.

Jednotný prístup k revitalizácii.

Napriek rôznym vlastníckym pomerom zohľadnenie vývojových etáp celého areálu a hľadanie balansu medzi históriou a súčasnosťou.

Príklad: Celý areál mesto odkúpi od súkromných vlastníkov, vytvorí kompletnú štúdiu a zrevitalizuje, následne deleguje rôznym správcom.

Inovativnosť by mala byť nosným prvkom aj naďalej.

Tak ako sa hovorí o množstve vynálezov, ktoré v Hámri vznikli, je potrebné vnímať princíp inovovať, neopakovať nutne použité príklady, ale ísť sám príkladom. Nehovorme o inovativnosti, ale pripomeňme ju činmi.

Príklad: Revitalizovaný Hámor by mal byť "aktívny dom" a vytvárať pozitívny dopad na životné prostredie (vyrábanie zelenej energie).

Spolunažívanie

Spolupráca medzi miestnymi inštitúciami.

Veľký projekt si vyžaduje dôveru a pozornosť na partnerstvá, zdieľaná zodpovednosť môže odľahčiť bedrá veľkej investície, prototyp "že sa to dá".

Príklad: Mesto je vlastníkom celého objektu a zastrešuje jeho správu, vytvorí sa zdieľané múzeum v spolupráci s BBSK a MK SR, kultúrno-spoločenské centrum spravuje nezisková organizácia, reštauráciu a coworking súkromné podniky.

Medzinárodný prvok a cesty z/do Banskej Bystrice.

objekt umožňuje uvažovať o prepojení na medzinárodné historické, montánne, obchodné, akademické, kultúrne a turistické (a ďalšie) siete.

Príklad: Spolupráca s mestom Ausburg, prezentácia na turistických veľtrhoch, medzinárodné rezidencie z/do Bystrice s témami týkajúcimi sa Medeného hámra, vytvorenie konzorcia "medeného dedičstva" pre žiadosti v schémach Erasmus +, Creative Europe, Urban Innovative Action, atď.

Domov pre rôzne cieľové skupiny.

Otvorený a bezpečný verejne prístupný areál pre čo najširšie spektrum ľudí, zvierat a rastlín žijúcich v mestskom prostredí. Areál ponúka vyžitie pre rôznorodé skupiny obyvateľstva a ich potreby, vrátane zraniteľných skupín, seniorov a senioriek, rodín s deťmi či priamych susedov a susediek.

Príklad: Je tam detské ihrisko a lavičky, komunitná záhradka, jedlé jablone pre ľudí či jarabina pre vtáky. Nechýba zdroj pitnej vody a verejné WC. Občerstvenie je v dostupnej cenovej relácii.

Atmosféra

Priestor rozmanitých zážitkov.

Rôzne časti areálu by mali ponúknuť rozmanité atmosféry - od živých intenzívnych exteriérových a interiérových priestorov pre stretávanie sa po pokojné miesta oddychu a vzdelávania v interiéri a exteriéri.

Príklad: Časť areálu slúži ako urbanizovaný verejný priestor, ktorý umožňuje kultúrne aj spoločenské využitie, v iných častiach je priestor, ktorý umožňuje pobyt v tieni, zeleni. Dôraz na priestor pre všetky generácie (priestor pre hru, posedenie, konzumovanie, relax).

Autenticita a starostlivosť

Autentické zachovanie a reštaurovanie pôvodného industriálneho charakteru pamiatky s dôrazom na jasnosť a čistotu priestoru.

Príklad: Nové zásahy sú citlivé, dôstojné a viditeľné, avšak nenarúšajú pôvodnú architektúru.

Udržateľnosť

Dostupný a prístupný areál.

Napojenie na existujúce a navrhované turistické trasy, verejnú a cyklo dopravu prípadne iné formy prevažne tzv. čistej dopravy; dostupnosť služieb.

Príklad: Celomestská stratégia udržateľnej dopravy počíta s Medeným hámrom ako s dôležitým cieľom. Areál je prístupný 24/7.

Zelená budúcnosť Medeného hámra.

pri návrhu revitalizácie areálu vrátane objektov Hámra odporúčame implementovať adaptačné a mitigačné opatrenia pre zmiernenie dopadov zmeny klímy na mesto Banská Bystrica.

Príklad: Prepojenie zelene a priemyslu ako dvoch charakteristických identít mesta Banská Bystrica a ako kompenzácia 500 rokov znečisťovania. Vodný prvok ako priestor ochladzovania, hry a vzdelávania.

Medený hámor umožňuje mnoho príbehov.

Polyfunkciu obsahu aj formy. Historický rozmer dovoľuje aj odstup v podobe kritického vstupu do dejín, inovatívne hľadisko vie slúžiť ako nástroj na hľadanie udržateľného modelu financovania prevádzky.

Príklad: Múzeum, kultúrno-spoločenské centrum, vzdelávacie centrum, komunitné centrum, inovačné huby, reštaurácia, ihrisko a park by mali fungovať v symbióze.

Záverom

Prvá správa o téme Medeného hámra a možnej spolupráci prišla na e-mail Spolky vo februári 2021. O tri mesiace sa spolupráca OZ ZA! Medený hámor – pracovná skupina Za záchranu Medeného hámra – OZ Spolka odrazila od ideí a návrhov do reálne rozpracovaných formátov. Do konca októbra 2021 Spolka pomáhala zapojiť odbornú aj širokú verejnosť do premýšľania nad budúcim životom a obsahovým naplnením Medeného hámra. Zapojenie prebiehalo prostredníctvom dotazníkového prieskumu, hĺbkových rozhovorov a workshopu – na mieru šitej plánovacej stolovej hry.

Široká verejnosť v odpovediach dotazníku potvrdzuje, že historická hodnota Hámra je pre mesto veľmi dôležitá, čo je dôležitým argumentom pre samosprávu pri budúcich krokoch ohľadom jeho záchrany. Zástupcovia a zástupkyne za verejný sektor, kultúru, akademickú a občiansku sféru, v hĺbkových rozhovoroch vyzdvihli potrebu kultúrno-spoločenského centra, ktoré zároveň vzdeláva v histórii a zároveň vytvára priestor pre tvorbu inovácií tak ako v minulosti, no tentoraz s ťažiskom v ekonomickej či environmentálnej udržateľnosti. Odborná verejnosť sa nad touto výnimočnou technickou pamiatkou stretla vo workshope, ktorý nadviazal na výsledky dotazníkového prieskumu. Vznikol jasný obraz o budúcej programovej vízii a správe konkrétnych budov ako aj celého areálu. Vo výsledku prevažovali vedecko-výskumné a kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré sa viažu na silnú históriu miesta, a zároveň napájajú na jestvujúce siete mestského a regionálneho významu. Workshop poskytol reálne základy s váhou zastúpených odborností, ktoré ich vytvorili, od ktorých sa budúce plány obnovy môžu odraziť.

V rámci tohto obdobia paralelne prebiehali ďalšie dôležité aktivity, ktoré v mieste organizovali naše spolupracovníčky a spolupracovníci z OZ ZA! Medený hámor. Letné kino, komentované prehliadky, nedeľa v Medenom Hámri, či online komunikácia o histórii a súčasnosti. Tieto aktivity mali široký dosah a boli nesmierne dôležité pre to, aby sme mohli dosiahnuť tu prezentované výsledky. Ďalší život pamiatky súvisí s historickou pamäťou rovnako ako s aktuálnym dianím a víziami, ktoré doň dávame. Trávenie času v Medenom hámri je dôležitým bodom budovania siete vzťahov starostlivosti medzi nami vzájomne ako aj lepšieho budúceho života areálu.

Prvé kroky premýšľania nad týmto budúcim životom sa stretli s nadšením aj pochybnosťami. Zapojenie verejnosti do tvorby miest je na Slovensku stále častejšie, no ešte stále nie je bežnou praxou v plánovacích procesoch. A čo viac, skúsenosti ľudí sú často pripúšťané len v záverečných fázach pri pripomienkovaní hotových návrhov. Ak tieto návrhy už v základoch nespĺňajú potreby dotknutých ľudí, len ťažko niečo zmôže pripomienka. Navyše, ešte stále nemáme potrebné štruktúry zapracovania pripomienok, ktoré by zaručili, že sa investovaný čas pripomienkovania pretvorí do záväzného výsledku. Aktuálny proces tvorby vízie Medeného hámra sa snaží pokročiť ďalej. Zahŕňa odbornú aj neodbornú verejnosť už v počiatku. Pracuje s predpokladom, že ak sa spoločne podieľajú už na tvorbe podkladov návrhov, bude budúcnosť lepšie a udržateľnejšie spĺňať potreby. Snáď aj preto sa do procesu zapojil tak veľký počet ľudí.

Dôvera sa buduje pomaly, počuť hlasy dožadujúce sa transparentnosti, uistenia o možnosti sa zapojiť. Spolka bola treťou stranou, ktorá v tejto fáze procesu pomohla hlasy občianskej spoločnosti, historičky, alebo návštevníka, zviditeľniť. No participácia rozhodne nenahrádza demokratický proces a vždy zastupuje len určité skupiny, ktoré participujú. Akokoľvek je táto čiastková spolupráca ukončená, OZ ZA! Medený hámor a pracovná skupina Za záchranu Medeného hámra otvorili dvere novým žiadostiam o dotácie a rokovaniam mesta smerom k reálnej záchrane pamiatky v zmysle tu uvedených potrieb.

Vydala Spolka o.z., Košice 2021, Náklad 50ks.

Tlač: Vienala s.r.o.

Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

[Spolka](#)

